

Строченко Л. В.<https://orcid.org/0000-0003-3619-3484>

Національний університет «Одеська юридична академія»

СТРАТЕГІЇ Й ТАКТИКИ АРГУМЕНТАЦІЇ В СУЧАСНОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ ДИСКУРСІ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

У статті здійснено комплексний аналіз стратегій і тактик аргументації в сучасному професійному дискурсі з урахуванням їх соціокультурної зумовленості та інституційної специфіки. Актуальність дослідження зумовлена трансформацією професійної комунікації в умовах глобалізації, цифровізації та посилення міжінституційної взаємодії, що актуалізує потребу системного осмислення аргументації як механізму впливу, легітимації та позиціонування. Професійний дискурс інтерпретовано як багаторівневу когнітивно-комунікативну систему, у межах якої аргументація виконує не лише функцію раціонального доведення, а й слугує засобом конструювання професійної ідентичності, авторитету та інституційної довіри. Теоретичне підґрунтя роботи сформовано на перетині лінгвістики тексту, дискурсології, когнітивної та прагматичної лінгвістики. Матеріал дослідження становлять нормативно-правові акти, міжнародні регулятивні документи, корпоративні звіти, аналітичні публікації та судові тексти, що репрезентують різні жанри та формати професійної комунікації. На основі аналізу різножанрового корпусу текстів визначено типологію провідних аргументативних стратегій сучасного професійного дискурсу (нормативно-легітимаційної, інституційно-авторитетної, аналітико-пояснювальної та змагально-доказової), а також систематизовано тактики їх реалізації залежно від інституційного контексту. Доведено, що вибір стратегій і тактик аргументації детермінується соціокультурними чинниками, зокрема інституційною належністю, жанровою специфікою тексту, статусно-рольовими параметрами комунікантів і системою професійних цінностей. Виявлено, що аргументація в сучасному професійному дискурсі постає як соціокультурно зумовлений механізм координації, впливу та смислотворення, який відображає специфіку відповідного професійного середовища та водночас формує його ціннісні й ієрархічні структури.

Ключові слова: аргументація, дискурс, професійна ідентичність, професійний дискурс, соціокультурний чинник, стратегія, тактика.

Постановка проблеми. Сучасний професійний дискурс функціонує в умовах інтенсивної соціокультурної трансформації, зумовленої глобалізаційними процесами, цифровізацією комунікації та зміною моделей професійної взаємодії. Професійна комунікація дедалі більше набуває рис стратегічно організованого впливу, у межах якого аргументація постає не лише засобом раціонального доведення, а й інструментом конструювання соціальних ролей, авторитету, легітимності та ціннісних орієнтирів.

У сучасних лінгвістичних дослідженнях професійний дискурс розглядається як складна когнітивно-комунікативна система, що поєднує текстові, прагматичні та соціокультурні параметри [4]. Водночас питання стратегічної організації аргументації в професійному дискурсі, зокрема

взаємодії стратегій і тактик із соціокультурними чинниками, залишається недостатньо систематизованим. Наявні студії здебільшого зосереджуються або на структурі аргументативних моделей, або на прагматичних механізмах впливу, тоді як соціокультурний аспект їх реалізації в професійній комунікації потребує комплексного аналізу [7; 11].

Проблема полягає у необхідності з'ясування того, яким чином дискурсивні стратегії та тактики аргументації в сучасному професійному дискурсі відображають і водночас формують соціокультурні норми, цінності та ієрархії, а також як вони моделюють професійну ідентичність комунікантів. Виявлення цих закономірностей є важливим для розуміння механізмів впливу в професійній сфері та для уточнення теоретичних засад аналізу професійного дискурсу в його соціокультурному вимірі.

Отже, актуальність дослідження зумовлена потребою комплексного осмислення стратегічно-тактичної організації аргументації в сучасному професійному дискурсі з урахуванням соціокультурних чинників її функціонування.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичне підґрунтя дослідження стратегій і тактик аргументації в сучасному професійному дискурсі формується на перетині лінгвістики тексту, дискурсології, когнітивної та прагматичної лінгвістики, а також студій професійної комунікації. У вітчизняній науковій традиції значна увага приділяється функціонуванню мовних кліше в ділових документах як засобів стандартизації професійного мовлення та інституційного регулювання комунікації [1]. Такий підхід дозволяє розглядати аргументаційні тактики формалізації, легітимації та нормативного впорядкування як складники стратегічної організації професійного тексту.

Дослідження англomовної терміносистеми менеджменту [2] підкреслює системність і концептуальну зумовленість професійної лексики, що є важливим для аналізу семантичних ресурсів аргументації у сфері бізнес-комунікації. Вивчення генезису та функціонально-семантичних характеристик юридичної термінології [3] окреслює специфіку правничого дискурсу як нормативно детермінованої системи, у межах якої аргументація реалізується через чітко структуровані номінації та категорії.

Проблематика співвідношення номінального й узуального в професійному дискурсі [4] актуалізує питання взаємодії інституційних норм і комунікативної практики, що має безпосередній стосунок до вибору стратегій і тактик аргументації. Порівняльні студії політичного й професійного дискурсів [5] засвідчують специфіку професійної аргументації як більш регламентованої, інституційно обмеженої та орієнтованої на експертну аудиторію. Аналіз історико-прагматичних аспектів професійної комунікації [6] демонструє залежність стратегій позиціонування від соціокультурного контексту та ролі комунікантів.

Сучасні підходи до інтерпретації професійного дискурсу як семіотичної та когнітивної системи [7] акцентують його багаторівневу організацію, що поєднує знакові, ментальні й прагматичні компоненти. У межах міждисциплінарних досліджень академічного дискурсу [8] аргументація розглядається як дисциплінарно зумовлений механізм конструювання знання, що підтверджує релевантність стратегічно-тактичного підходу до аналізу професійної комунікації.

Фундаментальні праці з проблематики професійного дискурсу [9; 10] визначають його як соціально організовану комунікативну практику, що інтегрує текстові, інституційні та інтеракційні параметри. У цьому контексті стратегії й тактики аргументації постають як механізми координації професійної взаємодії та підтримання інституційної легітимності. Дослідження корпоративної риторики й метадискурсу в управлінських текстах [11] доводять, що аргументація в професійному середовищі тісно пов'язана з конструюванням авторитету, управлінням інтерпретацією та формуванням корпоративної ідентичності.

Отже, проаналізовані джерела створюють концептуальну основу для розгляду стратегій і тактик аргументації як соціокультурно детермінованих механізмів організації сучасного професійного дискурсу, у межах якого текст постає інструментом інституційного впливу, позиціонування та смислотворення.

Постановка завдання. Мета статті полягає у комплексному аналізі стратегій і тактик аргументації в сучасному професійному дискурсі з урахуванням їх соціокультурної зумовленості та ролі у формуванні моделей професійної комунікації. Для досягнення поставленої мети передбачено уточнення теоретичних засад дослідження професійного дискурсу в соціокультурному вимірі. Дослідження спрямоване на визначення типології стратегій аргументації, характерних для сучасного професійного дискурсу, і систематизацію тактик їх реалізації в текстах професійної комунікації. Окрему увагу зосереджено на виявленні соціокультурних чинників, що впливають на вибір аргументативних стратегій і тактик, а також на з'ясування механізмів конструювання професійної ідентичності, авторитету та позиціонування комунікантів у межах професійного дискурсу.

Матеріал дослідження сформовано на основі корпусу автентичних текстів сучасного професійного дискурсу, що репрезентують управлінську, правову, корпоративну та інституційну сфери комунікації. До джерельної бази увійшли міжнародні нормативні документи та аналітичні матеріали у сфері корпоративного управління (Corporate Governance Codes and Reports, OECD, World Bank), публікації провідного професійного видання Harvard Business Review, тексти права Європейського Союзу (EUR-Lex), документи та резолюції, представлені в United Nations Digital Library, законодавчі акти Великої Британії (UK Legislation) та Сполучених Штатів Америки (United States Code).

Окрему групу матеріалів становлять судові й квазі-судові тексти, зокрема архівні матеріали The Old Bailey Proceedings Online та стенограми усних слухань Верховного Суду США (United States Supreme Court Oral Arguments), що дозволяють простежити стратегічно-тактичну організацію аргументації в усному професійному дискурсі. Крім того, до аналізу залучено корпоративні звіти й офіційні подання компаній, розміщені в базі даних EDGAR Комісії з цінних паперів та бірж США (U.S. Securities and Exchange Commission), які репрезентують аргументативні моделі у сфері фінансової та корпоративної комунікації. Залучення зазначених джерел забезпечує репрезентативність матеріалу, охоплюючи різні жанри та формати професійного дискурсу (нормативно-правовий, управлінський, корпоративний, аналітичний та судовий) і створює підґрунтя для комплексного аналізу стратегій і тактик аргументації в їх соціокультурному вимірі.

Виклад основного матеріалу. Дослідження спрямоване на визначення типології стратегій аргументації, характерних для сучасного професійного дискурсу, та систематизацію тактик їх реалізації на матеріалі міжнародних нормативних документів, корпоративних звітів, аналітичних публікацій і судових текстів, представлених у базах OECD та World Bank (Corporate Governance Codes and Reports), Harvard Business Review, EUR-Lex, United Nations Digital Library, UK Legislation, United States Code, The Old Bailey Proceedings Online, United States Supreme Court Oral Arguments і базі EDGAR Комісії з цінних паперів та бірж США.

Аналіз зазначеного матеріалу дозволяє виокремити кілька провідних стратегій аргументації сучасного професійного дискурсу. По-перше, нормативно-легітимативну стратегію, що домінує в законодавчих і регулятивних текстах (EUR-Lex, UK Legislation, U.S. Code, документи ООН), де аргументація вибудовується через апеляцію до норм, принципів, міжнародних стандартів і процедурної обґрунтованості. Для її реалізації характерні тактики посилення на правові підстави, інтертекстуальної інкорпорації попередніх актів, дефінітивного уточнення понять та ієрархізації норм.

По-друге, інституційно-авторитетну стратегію, репрезентовану в корпоративних звітах та документах корпоративного управління (OECD, World Bank, EDGAR), де аргументація спрямована на конструювання довіри, стабільності та прозорості. Тут актуалізуються тактики апеляції до експертності, статистичної верифікації, посилення на міжнародні стандарти належного вря-

дування, а також тактики управління репутацією через метадискурсивні маркери відповідальності й стратегічного бачення.

По-третє, аналітико-пояснювальну стратегію, властиву публікаціям професійного бізнес-дискурсу (Harvard Business Review), де аргументація поєднує раціональне доведення з елементами переконання та інтерпретації. У межах цієї стратегії функціонують тактики проблематизації, моделювання сценаріїв, кейс-аналізу, узагальнення практичного досвіду та залучення експертних голосів.

Окрему групу становить змагально-доказова стратегія, характерна для судового дискурсу (The Old Bailey Proceedings Online, стенограми усних слухань Верховного Суду США). Вона реалізується через тактики апеляції до доказів, реконструкції подій, контраргументації, спростування позиції опонента та риторичного позиціонування сторін у межах інституційно регламентованої взаємодії.

Таким чином, аналіз різножанрового корпусу професійних текстів дозволяє систематизувати аргументативні стратегії сучасного професійного дискурсу як нормативно-легітимативні, інституційно-авторитетні, аналітико-пояснювальні та змагально-доказові, а також описати відповідні тактики їх текстової реалізації. Виявлена стратегічно-тактична варіативність демонструє соціокультурну детермінованість аргументації, що зумовлюється типом інституції, жанром тексту та комунікативною метою професійної взаємодії.

Окрему увагу зосереджено на виявленні соціокультурних чинників, що визначають вибір аргументативних стратегій і тактик у різних жанрових і інституційних сегментах сучасного професійного дискурсу. Комплексний аналіз нормативно-правових актів, міжнародних регулятивних документів, корпоративних звітів, аналітичних публікацій і судових матеріалів засвідчує, що аргументація функціонує не лише як раціональний механізм доведення, а як соціально зумовлений інструмент інституційного впливу, легітимативної та символічного конструювання професійної реальності.

Соціокультурна детермінованість аргументації проявляється передусім у залежності від типу інституції та характеру професійної спільноти. У правничому й регулятивному дискурсі визначальними є чинники нормативності, ієрархічності та процедурної впорядкованості. Це зумовлює домінування стратегій легітимативної через апеляцію до закону, прецеденту, міжнародних стандартів і принципів права. Тактики реалізації таких стратегій включають інтертекстуальні посилання,

дефінітивну конкретизацію термінів, структурну ієрархізацію аргументів і формалізоване маркування обов'язковості. У цьому випадку авторитет комуніканта ґрунтується на його інституційному статусі та здатності діяти в межах нормативно санкціонованого поля.

У корпоративному та управлінському сегменті професійного дискурсу соціокультурні чинники пов'язані з цінностями прозорості, відповідальності, ефективності й сталого розвитку. Аргументація спрямована на формування довіри стейкхолдерів і підтримання репутаційного капіталу організації. Тут реалізуються стратегії конструювання експертності, стратегічного бачення та соціальної відповідальності, що втілюються через тактики статистичної верифікації, апеляції до міжнародних принципів корпоративного управління, метадискурсивного підкреслення компетентності та передбачуваності управлінських рішень. Професійна ідентичність у такому дискурсі формується як колективна – через репрезентацію організації як відповідального, інноваційного та глобально інтегрованого суб'єкта.

В академічно-аналітичному та експертному сегменті професійної комунікації вагомими є чинники раціональності, доказовості та критичного осмислення проблематики. Відповідно аргументативні стратегії набувають пояснювально-інтерпретаційного характеру, поєднуючи логічне доведення з моделюванням можливих сценаріїв розвитку подій. Тактики проблематизації, концептуального уточнення, залучення кейсів і порівняльного аналізу слугують не лише інструментами переконання, а й засобами позиціонування автора як носія спеціалізованого знання.

У судовому дискурсі соціокультурні чинники зумовлюють змагальний характер аргументації, що функціонує в межах суворо регламентованої процедурної взаємодії. Тут вибір стратегій визначається роллю комуніканта (обвинувачення, захист, суддя) та необхідністю переконати інституційно визначену аудиторію. Аргументація спрямована на реконструкцію подій, інтерпретацію доказів і делегітимацію позиції опонента. Через це професійна ідентичність формується як рольова, закріплена за конкретною функцією в межах правової системи.

Таким чином, соціокультурні чинники (інституційна належність, жанрова специфіка, система цінностей професійної спільноти, рівень формалізації комунікації та статусно-рольові параметри учасників) визначають не лише вибір аргументативних стратегій і тактик, а й способи конструю-

вання професійної ідентичності, авторитету та позиціонування. Аргументація в сучасному професійному дискурсі постає як багаторівневий механізм соціальної координації, що інтегрує когнітивні, прагматичні та аксіологічні компоненти й відображає специфіку соціокультурного середовища, у якому вона реалізується.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що аргументація в сучасному професійному дискурсі функціонує як стратегічно організований механізм інституційного впливу, у межах якого поєднуються когнітивні, прагматичні та соціокультурні параметри комунікації. Професійний дискурс постає не лише середовищем передачі спеціалізованого знання, а й простором конструювання легітимності, авторитету та професійної ідентичності. У результаті аналізу різножанрового корпусу текстів було визначено типологію провідних аргументативних стратегій сучасного професійного дискурсу, зокрема нормативно-легітимаційну, інституційно-авторитетну, аналітико-пояснювальну та змагально-доказову. Кожна з них реалізується через систему тактик, що варіюються залежно від інституційного контексту, жанру тексту та комунікативної мети. Виявлено, що у нормативно-правовому сегменті домінують тактики інтертекстуального посилення, дефінітивного уточнення й ієрархізації норм; у корпоративному – тактики апеляції до експертності, статистичної верифікації та репутаційного позиціонування; в аналітичному – тактики проблематизації та концептуального моделювання; у судовому – тактики контраргументації, доказової реконструкції та делегітимації позиції опонента.

Доведено, що вибір стратегій і тактик аргументації детермінується соціокультурними чинниками, серед яких визначальними є інституційна належність, система професійних цінностей, статусно-рольові параметри учасників комунікації та ступінь формалізації взаємодії. Аргументація в цьому контексті виконує функцію не лише раціонального доведення, а й символічного конструювання професійної реальності, формування довіри та підтримання інституційної ієрархії.

Отже, стратегічно-тактична організація аргументації в сучасному професійному дискурсі має соціокультурно зумовлений характер і відображає специфіку відповідного інституційного середовища. Перспективи подальших досліджень убачаються в поглибленому аналізі міжкультурної варіативності професійних аргументативних моделей, а також у вивченні трансформації стратегій і тактик аргументації в умовах цифрової комунікації та гібридних професійних форматів.

Список літератури:

1. Вітковський Б. Особливості використання мовних кліше в текстах ділових документів. *Перспективи гуманітарних наук і освіти*. 2020. С. 140–145.
2. Галинська О. М. Специфіка англомовної терміносистеми менеджменту як сфери бізнес-діяльності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2014. Вип. 45. С. 11–14.
3. Гумовська І. М. Англійська юридична термінологія в юридичних текстах: генезис, дериваційні та семантично-функціональні аспекти: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2000. 19 с.
4. Колеснікова І. А. Діалектика номінального та узуального у професійному дискурсі. Київ: КНЕУ, 2008. 246 с.
5. Кузнецова Г. В. Політичний дискурс vs професійний дискурс. *Когнітивно прагматичні дослідження професійних дискурсів: матеріали VI наукової конференції з міжнародною участю*, 17 Березня 2018 р. Харків, 2018. С. 51–53.
6. Морозова І. І. Професійний жіночий дискурс: історико-прагматичний аспект. *Когнітивно прагматичні дослідження професійних дискурсів: матеріали VI наукової конференції з міжнародною участю*, 17 Березня 2018 р. Харків, 2018. С. 69–70.
7. Морозова М. Професійний дискурс: семіотичний та когнітивний підходи. *Актуальні питання іноземної філології*. 2024. № 21. С. 84–90. DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-13>
8. Academic Discourse Across Disciplines / eds. K. Hyland, M. Bondi. Bern: Peter Lang, 2006. (Linguistic Insights). P. 68–70.
9. Gunnarsson B. L. Professional Discourse. London: Bloomsbury Publishing, 2009. 275 p.
10. Gunnarsson B.-L., Linell P., Nordberg B. (Eds.). The construction of professional discourse. London and New York: Longman, 1997. 328 p.
11. Hyland K. Exploring corporate rhetoric: Metadiscourse in the CEO's letter. *Journal of Business Communication*. 1998. 35(2). P. 224–244.
12. Corporate Governance Codes and Reports (OECD, World Bank). URL: <https://www.oecd.org/corporate/corporategovernanceprinciples/> (дата звернення: 17.01.2026 р.)
13. Harvard Business Review. URL: <https://hbr.org> (дата звернення: 17.01.2026 р.)
14. EUR-Lex – Access to European Union Law. URL: <https://eur-lex.europa.eu> (дата звернення: 17.01.2026 р.)
15. United Nations Digital Library. URL: <https://digitallibrary.un.org> (дата звернення: 17.01.2026 р.)
16. UK Legislation (Legislation.gov.uk). URL: <https://www.legislation.gov.uk> (дата звернення: 18.01.2026 р.)
17. United States Code (U.S. Code). URL: <https://uscode.house.gov> (дата звернення: 17.01.2026 р.)
18. The Old Bailey Proceedings Online (London's Central Criminal Court). URL: <https://www.oldbaileyonline.org> (дата звернення: 19.01.2026 р.)
19. United States Supreme Court Oral Arguments. URL: https://www.supremecourt.gov/oral_arguments/oral_arguments.aspx (дата звернення: 18.01.2026 р.)
20. U.S. Securities and Exchange Commission. EDGAR Database (Annual Reports, Corporate Filings). URL: <https://www.sec.gov/edgar.shtml> (дата звернення: 17.01.2026 р.)

Strochenko L. V. STRATEGIES AND TACTICS OF ARGUMENTATION IN CONTEMPORARY PROFESSIONAL DISCOURSE: A SOCIOCULTURAL PERSPECTIVE

The article presents a comprehensive analysis of strategies and tactics of argumentation in contemporary professional discourse, taking into account their sociocultural conditioning and institutional specificity. The relevance of the study is determined by the transformation of professional communication in the context of globalization, digitalization, and intensified interinstitutional interaction, which highlights the need for a systematic understanding of argumentation as a mechanism of influence, legitimization, and positioning. Professional discourse is interpreted as a multi-level cognitive-communicative system in which argumentation performs not only the function of rational reasoning but also serves as a means of constructing professional identity, authority, and institutional trust. The theoretical framework of the study is grounded at the intersection of text linguistics, discourse studies, and cognitive and pragmatic linguistics. The research material includes legal and regulatory acts, international governance documents, corporate reports, analytical publications, and judicial texts representing various genres and formats of professional communication. Based on the analysis of a multi-genre corpus, the study identifies the main types of argumentative strategies in contemporary professional discourse (normative-legitimizing, institutional-authoritative, analytical-explanatory, and adversarial-evidential) and systematizes the tactics of their implementation depending

on the institutional context. It is demonstrated that the choice of argumentative strategies and tactics is determined by sociocultural factors, including institutional affiliation, genre specificity, status-role parameters of communicants, and the system of professional values. The findings show that argumentation in contemporary professional discourse functions as a socioculturally conditioned mechanism of coordination, influence, and meaning-making, reflecting the specificity of the relevant professional environment while simultaneously shaping its value and hierarchical structures.

Keywords: *argumentation, discourse, professional discourse, professional identity, sociocultural factor, strategy, tactic.*

Дата першого надходження статті до видання: 30.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 24.04.2026